
Antopäivä: 8.6.2018	Voimaantulopäivä: 1.7.2018	Voimassa: toistaiseksi
-------------------------------	--------------------------------------	----------------------------------

Lainsäädäntö, johon ohje perustuu:

Laki liikenteen palveluista (320/2017)

Muutostiedot:
-

Pienimuotoinen kuljettajatoiminta

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	RAJOITETUN ALUEEN KÄSITE	2
2.1	Laajin mahdollinen liikennöintialue	2
2.2	Toiminnallisesti rajattu alue	2
3	VIESTINTÄ JA OPASTIN- JA MERKKIJÄRJESTELMÄN TUNTEMUS.....	2
4	RATAVERKON HALTIJAN ROOLI	3
5	RAUTATIELIIKENTEEN HARJOITTAJAN ROOLI	3
6	PROSESSI	3

1 JOHDANTO

Tässä ohjeessa kuvataan, missä tilanteissa rautatieliikenteen harjoittaja voi soveltaa liikenteen palveluista annetun lain (320/2017)(jäljempänä liikennepalvelulaki) hallituksen esityksen (HE 145/2017 vp) perusteluissa määritettyä pienimuotoista kuljettajatoimintaa omaan liikennöintiinsä. Tässä ohjeessa kuvataan lisäksi pienimuotoiseen kuljettajatoimintaan liittyviä eri toimijoita koskevia vastuuta ja prosessia.

Hallituksen esityksen II osan 7 luvun 1 §:n 2 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 193) todetaan, että lain soveltamisalaan ei kuulu sellainen pienimuotoinen kuljettajatoiminta, joka täyttää seuraavat ehdot:

- 1) Liikennöinti tapahtuu ainoastaan vaihtotyönä
- 2) Liikennöintiin sisältyy ainoastaan vähäistä viestintää rataverkon haltijan kanssa
- 3) Liikennöintiin sisältyy ainoastaan vähäistä opastin- ja merkkijärjestelmän tuntemusta

Edellä kuvattujen lisäksi HE:ssä edellytetään, että liikennöinnin tulee tapahtua rajoitetulla alueella ja samanaikaisesti vain yhden rautatieliikenteen harjoittajan toimesta.

HE:llä tavoitellaan sitä, että veturinkuljettajadirektiivin (2007/59/EY) säännöksiin perustuvia kuljettajia koskevia vaatimuksia (mm. lupakirja ja lisätodistus) ei sellaisenaan ole tarpeen soveltaa paikallisessa ja pienimuotoisessa toiminnassa. HE:n perustelujen mukaan turvallisuus ei kuitenkaan saa kevyemmästä menettelystä huolimatta heikentyä. Näin ollen HE:ssä korostetaan rautatieliikenteen harjoittajien vastuuta hallinnoida kuljettajiensa kelpoisuusvaatimuksia osana turvallisuusjohtamista. Lisäksi HE:ssä korostetaan Liikenteen turvallisuusviraston roolia turvallisuustodistusten arvioijana ja hyväksyjänä. Suurimmat hyödyt muutoksesta tulee rautatieliikenteen harjoittajille, joille avautuu parempi mahdollisuus mm. kohdentaa kuljettajiensa koulutus- ja

terveydentilavaatimuksia paremmin suoritettavaan tehtävään. Lisäksi muutos vähentää kuljettajan kelpoisuuksien hallintaan liittyvää byrokratiaa ja kustannuksia. Mahdollisista pienimuotoisesta kuljettajatoiminnasta saatavien etujen hyödyntäminen edellyttää kuitenkin yritykseltä toimivaa muutoksenhallintaa osana turvallisuusjohtamista.

2 RAJOITETUN ALUEEN KÄSITE

Rajoitetulla alueella ei tarkoiteta automaattisesti mitään yleistä käsitettä kuten ratapihaa, liikennepaikkaa tai liikennepaikan osaa.

Rajoitetun alueen käsite koostuu kahdesta erillisestä kokonaisuudesta:

- 1) *Laajin mahdollinen liikennöntialue*, josta rautatieliikenteen harjoittaja ja rataverkon haltija ovat sopineet ja jolla liikennöintiä saa suorittaa pienimuotoisesti ilman lupakirjaa.
- 2) *Toiminnallisesti rajattu alue*, joka kuuluu em. alueen sisään ja jonka sisällä kulloinkin tarvittava operatiivinen toiminta suoritetaan.

2.1 Laajin mahdollinen liikennöntialue

Laajimmasta mahdollisesta liikennöntialueesta tulee sopia rataverkon haltijan kanssa esim. rataverkon käyttösopimuksessa. Tällä alueella tarkoitetaan sitä aluetta, jolla rautatieliikenteen harjoittaja laajimmillaan suorittaa operatiivista toimintaa. Alue siis voi kattaa esimerkiksi koko liikennepaikan, jos liikennöinti sitä edellyttää. Laajimmalla mahdollisella liikennöntialueen rajauksella on tarkoitus määrittää, että toiminta on paikallista ja että pienimuotoiselle kuljettajatoiminnalle asetetut vaatimukset täyttyvät tältä osin.

2.2 Toiminnallisesti rajattu alue

Liikennöitävän alueen toiminnallisen rajaamisen muulta liikennöinniltä tulee tapahtua liikennepalvelulain perusteluissa esitetyissä puitteissa. Lain perusteluissa ei edellytetä, että laajin mahdollinen alue tulee aina sulkea muulta liikennöinniltä vaan perustelujen mukaan on mahdollista esim. rajata alue toiminnallisesti vaihtotyöluvan yhteydessä. Eli liikenteenohjaaja rajaisi kulloinkin vaihtotyöhön tarvittavan alueen/raiteen annetun työselostuksen mukaisesti ja myönnetty lupa toimisi alueen toiminnallisena rajana.

Alueelle ohjaavan rataverkon haltijan tehtävänä on varmistaa, että kulloinkin toiminnallisesti rajatulla alueella voisi toimia ainoastaan yhden rautatieliikenteen harjoittajan kalustoyksiköjä. Alueen rajaaminen perustuu rataverkon haltijan tapauskohtaiseen riskien tunnistamiseen ja niiden hallintaan. Alueen suojaaminen voi perustua toiminnallisesti määriteltyihin menettelyihin tai teknisiin ratkaisuihin.

3 VIESTINTÄ JA OPASTIN- JA MERKKIJÄRJESTELMÄN TUNTEMUS

Liikennepalvelulain perustelujen mukaan viestintä ja opastin- ja merkkijärjestelmän tuntemus voi olla vain vähäistä. Vähäisyydellä tässä viitataan enemmänkin toiminnan laajuuteen, kuin osaamisen tasoon tai sen kattavuuteen. Paikallisessa toiminnassa opastin- ja merkkijärjestelmän tuntemus on kuitenkin mahdollista rajata vain niihin opastimiin ja merkkeihin, joita laajimmalla mahdollisella liikennöntialueella on käytössä. Viestinnässä on normaalin vaihtotyöhön liittyvän viestinnän lisäksi huomioitava mahdollinen vajaatoimintatilanteisiin liittyvän viestinnän hallinta.

Lähtökohta kuitenkin aina on, että kuljettajan on osattava toimia kaikkien liikennepaikalla olevien opastimen opasteiden ja merkkien ohjauksessa ja hänen tulee hallita kaikki viestintä, jota liikennöinti kyseisellä liikennepaikalla edellyttää.

4 RATAVERKON HALTIJAN ROOLI

Liikennöinnin rajaaminen siten, että sen voidaan katsoa kuuluvan liikennepalvelulain HE:n perusteluissa esitetyn kaltaisen pienimuotoisen kuljettajatoiminnan piiriin, on lähtökohtaisesti rautatieliikenteen harjoittajan valinta. Rataverkon haltijan tehtävänä on riskiperustaisesti harkita, onko rautatieliikenteen harjoittajan liikennöinnille esittämä alue mahdollista rajata toiminnallisesti.

Rataverkon haltijan vastuulla on laatia rataverkkoa koskevat liikennöintisäännöt ja antaa ne sen rataverkolla liikennöivien rautatieliikenteen harjoittajien käyttöön. Rataverkon haltija ei kuitenkaan vastaa kuljettajien kelpoisuuden hallinnasta, vaan tämä vastuu kuuluu rautatieliikenteen harjoittajalle.

HE:ssä edellytetään, että rataverkon haltijan tulee varmistaa, että rajoitetulla alueella toimii vain yhden rautatieliikenteen harjoittajan kalustoyksikköjä kerrallaan. Tämä edellyttää, että ko. alueella toimiva rautatieliikenteen harjoittaja sopii noudatettavista menettelyistä tämän asian hallinnoimiseksi rataverkon haltijan kanssa. Näin rataverkon haltijan tulee luoda menettelyt, joilla estetään useamman kuin yhden rautatieliikenteen harjoittajan kalustoyksikön joutuminen samalle rajatulle alueelle.

5 RAUTATIELIIKENTEEN HARJOITTAJAN ROOLI

Rautatieliikenteen harjoittajan turvallisuusjohtamisjärjestelmä on keskeisessä roolissa, kun arvioidaan pienimuotoiseen kuljettajatoimintaan liittyvien menettelyjen riittävyyttä.

Turvallisuusjohtamisjärjestelmästä tai sen nojalla annettavasta ohjeistuksesta onkin käytävä ilmi mm.:

- Alue, jolla liikennöintiä suoritetaan
- Menettelyt kuljettajien kouluttamiseksi tehtävään
 - Kuka kuljettajia kouluttaa?
 - Mitä koulutusta kuljettajille annetaan?
 - Millä koulutusmenettelyillä kuljettajakoulutus toteutetaan?
 - Miten kuljettajien kelpoisuuksia hallinnoidaan?
- Mitä terveydentila/psykologisia vaatimuksia kuljettajille asetetaan ja miten niiden täyttymistä seurataan?
- Miten rataverkon ja kaluston hallinta varmistetaan (vrt. lisätodistuksen rataverkkoa ja liikkuvaa kalustoa koskevat osiot)?

6 PROSESSI

1. Rautatieliikenteen harjoittaja (RU) arvioi lukeutuuko sen harjoittama liikennöinti pienimuotoisen kuljettajatoiminnan määrittelyn sisään.
2. RU esittää rataverkon haltijalle (IM) suunnitelman alueesta, jolla se aikoo harjoittaa pienimuotoista kuljettajatoimintaa.
3. IM selvittää, onko rataverkko mahdollista rajata RU:n esittämää toimintaa varten.
4. IM määrittää, miten rataverkko voidaan toiminnallisesti rajata.

5. RU sopii (rataverkon käyttösopimuksessa) IM:n kanssa liikennöinnin mallista ja sen rajoista.
6. Jos pienimuotoinen kuljettajatoiminta edellyttää muutoksia IM:n olemassa oleviin liikennöintisääntöihin, IM:n tulee päivittää ne ja kouluttaa alueen liikennöinnistä vastaavat liikenteenohjaajat uusiin sääntöihin.
7. IM antaa RU:lle tiedoksi rataverkolla sovellettavat liikennöintisäännöt ja muut rataverkkoa koskevat tiedot (siltä osin kuin niitä sovelletaan rajoitetulla alueella).
8. RU päivittää turvallisuusjohtamisjärjestelmänsä IM:n kanssa sovitun mukaisesti.
9. RU kouluttaa kuljettajansa IM:lta saatujen liikennöintisääntöjen mukaisesti.
10. RU antaa kuljettajilleen myös tarvittavan kalustokoulutuksen sekä perehdytyksen tarvittaviin työtapoihin (Turvallisuusjohtamisjärjestelmän mukainen koulutus).
11. IM vastaa, että alueen liikenteenohjauksesta vastaavat henkilöt ovat tietoisia alueelle sovitusta liikennöintimenettelyistä (esim. alueelle ei saa ohjata toisen RU:n yksiköitä).
12. RU vastaa, että sen kuljettajat toimivat vain IM:n kanssa sovitun rajoitetun alueen sisällä.

Jouko Linnasaari
Yksikönpäällikkö

Jari Nieminen
Erityisasiantuntija